

Situne Dei

Årsskrift för Sigtunaforskning och historisk arkeologi

2025

Redaktion:

Anders Söderberg
Charlotte Hedenstierna-Jonson
Anna Kjellström
Magnus Källström
Cecilia Ljung
Johan Runer

Utgiven av Sigtuna Museum

Fyndplatsen för de orubricerade runblecken SI 118 och SI 119

År 2014 uppmärksammade Anders Söderberg två tidigare okända runbleck i Sigtuna museums samlingar (SF 1375:7, SF 1386:a), vilka senare publicerades i *Situne Dei* (Gustavson & Källström 2016). Blecken saknade proveniens, men om det ena fanns anteckningen ”Grävning 1927? Påskrift: ’stora schaktet. måndagen’ (augusti)”, vilket kunde tyda på ett samband med de undersökningar som Gunnar Gihl utförde 1927 i kvarteret Humlegården. Eftersom undersökningarna i augusti hade flyttat över till ”Fornhemmets tomt” dvs. kvarteret S:ta Gertrud antogs att detta kanske kunde vara fyndplatsen. Ett brev som Erik Floderus skickade till professor Otto v. Friesen i Uppsala den 13 april 1929 ser ut att kunna skapa klarhet i denna fråga. Han skriver där:

Vid en inventering, som min kamrat vid Statens Hist. Mus., amanuensen Holger Arbman och undert. f.n. företaga i Sigtuna Fornhem, ha vi bland en del föremål, som 1927 anträffades å Västra kv. 2 (nuv. telefonstationens, f. d. Lehmans gård) funnit tvenne bronsbleck med runliknande tecken. Visserligen synes ristaren – liksom när det gällde inskriften å ett knivskaft härifrån [SI 8 kv. Draken], tidigare remitterad till Professorn – ej ha åstadkommit någon begriplig mening, men vi ha trots detta ej velat underlåta att underställa Professorn de båda föremålen för granskning.

Jag vore Professorn synnerligen förbunden, om de i sinom tid tillställdes mig under adr. Statens Hist. Mus.

Man kunde lätt tro att det handlar om de två tidigare kända runblecken SI 3 och SI 4 från Gihls undersökningar i Humlegården, men att dessa bar runor blev känt först när de rengjordes 1942. I stället måste det röra sig om de bleck som Söderberg uppmärksammade 2014. Att fynden gjordes på ”nuv. telefonstationens, f.d. Lehmans gård” visar att fyndplatsen bör ha legat i det nuvarande kvarteret Humlegården 13 i hörnet mellan Stora gatan och Ladugränd.

Något svarsbrev eller andra noteringar av v. Friesen har hittills inte kunnat uppspåras. Det enda man kan konstatera av hans bevarade anteckningsböcker är att han någon vecka senare – den 21 april – i stället undersökte ett runbleck från Villberga i Uppland, som Sune Lindqvist ”för längre tid sedan” hade överlämnat till honom för läsning. Kanske blev brevet och de fynd som Floderus sände över bara en liten påminnelse om andra åtaganden som han hade haft liggande. Hur som helst måste runblecken så småningom ha kommit tillbaka till museet i Sigtuna, men vad v. Friesen ansåg om dem lär vi tyvärr aldrig få veta.

Magnus Källström

Referenser

- Floderus, E. 1929. Brev till Otto v. Friesen den 13 april 1929 (Uppsala universitetsbibliotek).
- Gustavson, H. & Källström, M. 2016. Runbleck från Sigtuna. Några nyfynd från Svarta jorden och museets magasin. *Situne Dei* 2016. s. 14–25.
- SI + nr = Nummer i den digitala utgåvan av Sigtunas lösföremål, Riksantikvarieämbetet. <https://www.raa.se/kulturarv/runor-och-runstenar/digitala-sveriges-runinskrifter/sigtunas-losforemal/>

Rättelse 2026 02 27:

Ibland har man lite för bråttom och litat för mycket till sitt minne utan att gå tillbaka till källan. De runbleck som Floderus enligt brevet från 1929 sände till Otto von Friesen avser Sl 3 och Sl 4 från Gunnar Gihls undersökningar i kvarteret Humlegården 1927. Det framgår av inledningen till en artikel av Arthur Nordén (1943:144), där han uttryckligen skriver att dessa bleck hade utlämnats från Sigtuna fornhem ”till runologisk bearbetning av professor Otto von Friesen, vilket dock av någon anledning icke ledde till annat resultat, än att blecken blevo obekanta och till i mars år 1942 lågo otillgängliga för forskningen”. Det man upptäckte vid rengöringen på Historiska museet 1942 var att det ena runblecket var dubbelvikt och att det även fanns runor på de tidigare dolda sidorna (Nordén 1943:155). Den exakta fyndplatsen för runblecken Sl 118 och Sl 119 är alltså fortfarande okänd.

Referens

Nordén, A. 1943. Bidrag till svensk runforskning. *Antikvariska studier 1*. (Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademiens handlingar 55.) Stockholm. s. 143–224.